

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 1958, sp. zn. Cz 499/58

Číslo: 28/1959

Právní věta:

Otázku, zda se smír nepříčí obecnému zájmu, třeba posuzovat z hlediska třídního.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.12.1958

Spisová značka: Cz 499/58

Číslo rozhodnutí: 28

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Smír soudní, Třídní hledisko

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se domáhal nejprve na Československém státu – ONV v B., později též na žalovaném JZD, zaplacení částky 26.917,50 Kčs s přísl. Tvrdil, že si v r. 1945 najal větší hospodářství, jehož vlastníci byla nezletilá E. T. V r. 1952 bylo dáno celé hospodářství do nuceného nájmu, a to se všemi pozemky, hospodářskými budovami, živým a mrtvým inventářem, a bylo převzato do užívání JZD v N. Živý a mrtvý inventář byl však ve vlastnictví žalobce, jenž si ho pořídil vlastním nákladem. Živý inventář byl při zavedení nuceného nájmu sepsán a oceněn částkou 37.160 Kčs. Z této částky bylo poukázáno 10.242 Kčs na úhradu dlužného národního pojištění, zatímco zbytek ve výši 26.917,50 Kčs žalobci dosud vyplacen nebyl. Zemědělský výbor rady ONV v B. nárok žalobce písemně uznal, zažalovanou částku však žalobci nevyplatil a nakonec mu sdělil, že je kulak, takže na náhradu za inventář nemá právního nároku.

Žalované JZD v N. má k dispozici bankovní účet, na kterém byla uložena zažalovaná částka za inventář a také tato částka byla pojata do počáteční rozvahy žalovaného JZD. Podle žalobce žalované JZD neprávem použilo této částky pro sebe a je povinno zažalovanou částku žalobci zaplatit.

Lidový soud v Bučovicích žalobu zamítl. Dospěl k závěru, že zmíněná usedlost se vším živým a mrtvým inventářem je nadále v nuceném nájmu, který dosud trvá a nebyl zrušen. Podle § 30 vl. nař. č. 50/1955 Sb. řídí se povinné nájmy, k nimž došlo podle dosavadních předpisů, ustanoveními zmíněného nařízení. Podle § 17 tohoto vládního nařízení, byl-li přikázán do užívání živý nebo mrtvý inventář, vrátí uživatel při skončení užívání tyto věci v tomtéž počtu a druhu. Po názoru lidového soudu užívání inventáře dosud neskončilo a pokud se žalobce domáhá náhrady, je tato žaloba

předčasná.

Krajský soud v Brně schválil smír, který před ním uzavřeli účastníci a podle něhož žalované JZD se zavázalo zaplatit žalobci částku 26.917,50 Kčs ve splátkách. V odůvodnění usnesení o schválení smíru uvedl soud, že žalované JZD podle svého vlastního uznání dostalo vyrovnanou částku do vínku, této částky bylo užito ve prospěch družstva a smír tedy neodporuje ani zákonu ani obecnému zájmu.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu, že usnesením krajského soudu byl porušen zákon.

Odůvodnění:

Usnesení kterým soud podle § 76 o. s. ř. schvaluje smír, je třeba ve všech případech náležitě zdůvodnit, aniž je ovšem třeba zabývat se všemi rozhodnými skutečnostmi tak, jako by šlo o rozhodnutí nemající za podklad dohodu účastníků ve věci samé. Dlužno se zaměřit na ta ustanovení zákona, která by podle povahy uplatňovaného nároku a okolností případu mohla být smírem porušena.

Bylo proto třeba v důvodech osvětlit, zda uplatňovaný nárok by vůbec mohl být dán po právu, a to se zřetelem na § 21 obč. zák., podle něhož dobrovolným organizacím, vytvořeným lidem, přísluší zvláštní ochrana. Dále při hodnocení obecného zájmu je třeba mít na zřeteli stanovisko třídní. Žalobce sám tvrdil, že mu vyplacení náhrady za inventář bylo okresním národním výborem odepřeno proto, že je kulak. Již tato okolnost měla být pro krajský soud dostatečným důvodem, aby se zabýval otázkou, zda vzhledem k těmto skutečnostem z hlediska platných zákonných předpisů, zejména zákona č. 55/1947 Sb. a vládního nařízení č. 50/1955 Sb., by vůbec mohl být dán nárok po právu, a zda z tohoto hlediska smír přímo zásadním způsobem neodporuje zákonu a obecnému zájmu.

Obecnému zájmu se příčí smír, který svým dosahem, nebo svými následky dostává se do rozporu se zájmy státu a pracujících, do rozporu se společenským řádem lidově demokratické republiky a její socialistickou výstavbou. Obecnému zájmu proto odporuje i smír, podle kterého by se bývalému soukromokapitalistickému vlastníku výrobních prostředků dostalo peněžité úhrady za ně, ač pohledávka splatná nebyla. Aby soud z tohoto hlediska mohl náležitě posoudit obecný zájem, bylo třeba, aby v souladu se směrnicí Nejvyššího soudu Pls 4/58 se zabýval třídní stránkou projednávané věci, kterou nutno vždy zkoumat z hlediska materiální pravdy. Krajský soud však takto k věci nepřistupoval a neučinil potřebná šetření a náležité závěry o třídní příslušnosti žalobce. toto pochybení je tím závažnější, že šlo o spor, v němž účastníkem a plátcem bylo JZD, kterému přísluší zvláštní ochrana zákona.

Napadeným usnesením tudíž krajský soud porušil zákon v ustanoveních § 1 odst. 2, §§ 59, 75, 76, 88 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s §§ 1 a 3 obč. zák. a § 171 odst. 3 Ústavy 9. května. To bylo uznáno podle důvodné stížnosti předsedy Nejvyššího soudu. Napadené usnesení se proto zrušuje a věc se vrací krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení a rozhodnutí.

Na něm nyní bude, aby třídní stránku věci náležitě objasnil, a zejména aby v samé podstatě svého rozhodování uvážil, že základem občanských práv je ústavou zaručený společenský řád lidově demokratické republiky a její socialistická výstavba a že nikdo nesmí zneužívat občanských práv ke škodě celku. Bude proto dále na krajském soudu, aby ze správného třídního a společenského hlediska zhodnotil právní podklad nároku žalobce a usoudil, zda je ve shodě s obecným zájmem a zásadami lidově demokratického právního řádu vůbec, aby byl v současné etapě dovršení socialistické výstavby náhradou za dříve získaný výrobní kapitál, který byl odňat, poskytován ve skutečnosti z práce našich dělníků a pracujících rolníků nový bezpracný důchod.